

İNSAN VE SAĞLIK

Doç. Dr. Ferda Şenel
fsenel@excite.com

Biliyor muydunuz!..

Multiple Skleroz (MS)

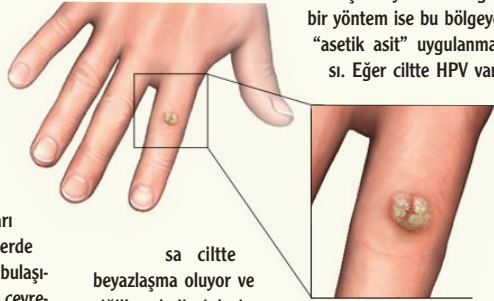
Multiple skleroz, sinir sisteminin muzmin (kronik) hastalıklarından birisi olarak kabul ediliyor. Hastalık, beyin beyaz cevherinde ve hızlı iletimi sağlayan sinir liflerini çevreleyen "myelin kılıflarda" hasar meydana getiriyor. Myelin kılıfların, sinirlerde meydan gelen elektrokimyasal uyarının hızlı bir şekilde diğer sinirlerle iletilmesinde önemli rolü var. Henüz sebebi tam olarak anlaşılamayan bu hastalıkta, bağışıklık sistemi hücreleri, myelin kılıfları yabancı olarak algılayarak bunlara karşı savaş başlatıyor. Sinir liflerini çevreleyen myelin kılıflar hasar gördüğünde sinyal iletimi bozuluyor. Genetik etkenler ve virüslerin de hastalığın oluşumunda rol oynayabileceği düşünülüyor. Bazı araştırmacılar PD-1 sinyal molekülünü değiştiren genetik bir bozukluğun multiple skleroz hastalığına yol açabileceğini ifade ediyor. Normal hücrelerde bu molekül bağışıklık sistemi hücrelerinin diğer hücrelere saldırmasını

önüyor. Multiple skleroz, çoğunlukla ataklar ve düzelmelerle seyrediyor. Ancak bazı kişilerde ise sürekli ilerleyen bir seyir gösterebiliyor. Sinir sisteminde oluşan hasar farklı yerlerde meydana gelebileceği için belirtiler de çok değişik olabilir. Hastalık genel olarak genç insanlarda, duyu kaybı, görme bozuklukları, kuvvet ve denge kayıpları, idrar tutma bozuklukları gibi belirtilerle başlıyor. Hastalığın teşhisi, nöroloji uzmanının muayenesi ve manyetik rezonans (MR) tetkiki sonucunda konuluyor. Hastaların yaklaşık %20'sinde 5 yıl içerisinde tüm şikayetler kaybolurken %20'sinde ise kalıcı hasar bırakabiliyor. Hastalığın sebebi tam olarak bilinmediği için kesin tedavisi de henüz bilinmiyor. Ataklar, yüksek doz verilen steroid cinsi ilaçlarla tedavi ediliyor. Bağışıklık sisteminin baskılanması, tedavideki esas hedef. Dünyada milyonlarca insanı etkileyen bu hastalığın mekanizmasını aydınlatmak ve kesin tedavisini bulmak için çalışmalar yoğun olarak devam ediyor.

Siğiller

Tip dilinde "verruca" olarak adlandırılan siğiller, derinin genellikle iyi huylu, kendiliğinden gerileyebilen bir cilt hastalığı. Siğile yol açan etken, 60'dan fazla alt grubu bulunan ve "Human Papilloma Virus" (HPV) adı verilen bir virüs topluluğu. Genellikle genç yaşlarda görülen siğiller kişiden kişiye bulaşabiliyor. Hasarlı, yaralanmış ciltten bulaşma riski daha yüksek olan virüsler, sağlam ciltten kolaylıkla geçmiyor. Çeşitli türleri olan siğiller genellikle ellerde, ayak tabanlarında ve genital bölgelerde görülüyor. Banyo zeminleri ve çıplak ayakla spor yapılan mekanlar, ayaklarda oluşan siğillerin oluşumunda önemli rol oynuyor. Ayakta görülen siğillerin üzeri bazen kalın bir hücre tabakasıyla kaplanarak nasır izlenimini verebiliyor, ancak bunların ayrımının yapılması önemli. Nasırdan farklı olarak, bu şekildeki siğillerin üzeri kazınınca küçük kanamalar görülüyor. Ellerde siğile yol açan etkenler 2 ve 4 numaralı human papilloma virusleri. Aşırı manikür ve tırnak yeme sonucu meydana gelen cilt hasarları siğil oluşumunu kolaylaştırıyor. Genital bölgelerde meydana gelen siğiller, cinsel temas sonucunda bulaşılıyor. Genital siğiller, kadınlarda vajina veya anüs çevresinde, erkeklerde ise genellikle penis veya torbalarda görülüyor. Tek bir cinsel temas ile virüsün bulaşma şansı %50 civarında bulunuyor. Virüs cildin zayıfladığı bir noktadan vücuda giriyor ve derine doğru ilerliyor. Burada aylar hatta yıllar boyunca sessiz olarak kalabiliyor. Siğil, ilk olarak pembe, küçük bir yara olarak başlıyor. Yavaş, yavaş büyüyerek pembe ile koyu kahverengi arasında karnibahar manzarasını alıyor. Siğilin üzerindeki yarıklarda iltihap birikirse kötü bir koku ortaya

çıkıyor. HPV virüsünün alınması için en riskli yaşlar 20-24 yaş arası. Birden fazla kişiyle cinsel temas, genital siğil riskini artırıyor. Hamilelik, doğum kontrol hapı kullanımı, başka genital enfeksiyon varlığı ve sigara içilmesi, genital siğil riskini arttıran diğer etkenler. Genital siğillerin bir kısmı (HPV tip 16, 18, 31, 33, 35) kadınlarda rahim ağzı kanseri riskini artırıyor. HPV'nin varlığının kesin olarak kanıtlanması için virüs DNA'sının gösterilmesi gerekiyor. Ancak bu tekniğin maliyeti oldukça fazla ve çok az merkezde kullanılıyor. Genellikle yaraların muayenesi ve siğilin mikroskopik incelemesi sonucunda teşhis konuluyor. Buna ek olarak teşhise yardımcı diğer bir yöntem ise bu bölgeye "asetik asit" uygulanması. Eğer ciltte HPV var-

sa ciltte beyazlaşma oluyor ve siğiller belirginleşiyor. Bu siğillerin tedavisinde henüz virüsün üremesini durduran veya yok eden bir ilaç mevcut değil. Hastaların yaklaşık üçte birinde siğiller kendiliğinden iyileşiyor. Siğilleri yok etmek için, yaraı dondurma, kimyasallar, koterle yakma ve lazer tedavisi gibi yöntemler uygulanıyor. Tedavi sırasında cinsel ilişkiden uzak durmak gerekiyor. Son yıllarda HPV aşısı geliştirmek için yapılan çalışmalar oldukça umut verici.

Sosyal Fobi

Sosyal alanda duyulan korku, yani sosyal çevre içinde yaşanırken açığa çıkan korku durumu "sosyal fobi" olarak adlandırılıyor. En sık görülen psikolojik rahatsızlıklardan biri olan sosyal fobi genellikle çocukluk döneminde başlıyor, ergenlikte gelişiyor ve müzmin (kronik) bir seyir takip ediyor. Daha çok çekingen, utangaç, içe kapanık ve hassas kişilerde görülüyor. Kadınlarda neredeyse iki kat daha fazla görülmesine karşın doktora başvuran genellikle erkekler. Çevrede başka kişiler, özellikle de yabancı insanlar, sosyal fobi hastasının şiddetli bir kaygı, sıkıntı, huzursuzluk ve utangaçlık duymasına yol açıyor. Bu durumlarda, sosyal fobisi olan kişilerde yüz kızarması, ses titremesi, ağız kuruması, çarpıntı, konuşamayacağı, tutulup kalacağı duygusu ve el titremesi görülüyor. Bu kişiler, toplum içerisinde başkaları tarafından incelendiği hissine kapılıyor. Performans gerektiren bir iş yapıyorsa diğer kişiler tarafından eleştirileceği, alay edileceği endişesi taşıyorlar. Sosyal fobisi olanların en büyük korkusu topluluk önünde konuşma yapmak. Tanımadığı kişilerin önünde aşılmasına veya utanmasına sebep olacak biçimde davranmaktan, yüzünün kızarmasından ve titremekten aşırı derecede korkuyorlar. Bu insanlar kendi evlerinde ve yakın çevrelerinde genellikle rahat ediyorlar. Makam sahibi kişiler karşısında veya üstleriyle konuşurken belirtilerin ortaya çıkma ihtimali daha yüksek. Karşı cinsle konuşmak sosyal fobili insanlar için başlı başına bir sorun teşkil ediyor. Bu nedenle sosyal fobiklerin çoğu bekar insanlar. Sosyal fobikler yoğun bir şekilde kaygı, stres yaşıyorlar ve sonunda hayatları bir istiraba dönüşüyor. Pek çoğu, devlet dairesine, bankaya gidip işini yaptırıyor, bazıları telefonla bile konuşmuyor, hatta umumi tuvaletleri dahi kullanmıyorlar. Bazı sosyal fobikler, sokağa çıkmak, bakkala gitmek gibi işleri dahi yapamıyor. Bu kişiler okulda veya çalışma hayatlarında başarısız olabiliyor ve sonunda kendilerini eve hapsedebiliyorlar. Sosyal fobikler temelde çok mükkemliyetçi ve aşırı hassas kişiler. Hatta yapmaktan ve eleştirilmekten korktukları için hiçbir şey yapmamayı dahi tercih edebiliyorlar. Bu kişiler hayatını, çoğunlukla insanlardan uzak, kendini fazla ön plana atmadan geçirmeyi tercih ediyorlar. Bu yaşam tarzına bağlı olarak da eline geçen fırsatları değerlendirememekten ötürü kendisine acıyor ya da kızıyorlar. Kısaca, sosyal fobiklerin, sürekli kendiyile kavga ve çekişme halinde olan zor bir yaşantıları var. Sosyal fobi, kişinin kaderi değil, yani tedavi edilebilen ve oldukça yüz güldürücü sonuçlar alınabilen bir hastalık. Bu kişilerin ilk olarak psikiyatru uzmanı tarafından muayene edilmesi gerekiyor. Tani kesinleştikten sonra bir tedavi planı çıkartılıyor. Tedavi planında ilaç, veya gerekli görüldüğünde psikoterapi öneriyor. Psikiyatru doktorunun belirlediği ilaç tedavisi ve psikoterapi ile oldukça yüksek oranda başarı sağlanıyor.

Vizite Ücretsizdir!..

Virüslerin hep zararlı olduklarından bahsederler yararları varmış duydum. bunlar nelerdir acaba?

Bazı genetik tedavi yöntemlerinde, yani gen tedavisinde virüslerden faydalanılır. Hücre içerisine rahatlıkla girerek içerisindeki genetik bilgiyi hücre DNA'sına entegre eden (yerleştiren) virüsler kullanılır. Bu virüslerin içerisine bulunan genetik şifre değiştirilerek istenilen bilgi (DNA) yerleştirilir. Bu virüsler insan vücuduna verildiğinde hedef hücrelere giderek hücre çe-

kirdeğine sızarlar. Daha sonra içerdikleri DNA'yı, hücrenin DNA'sına yerleştirirler. Böylece hücreye gerekli müdahale yapılmış olur.

Neden bir yere çarpınca morluk oluşur ve şişme olur.Buz torbası koyunca neden şişlik iner mekanizması nasıldır bu olayın

Cevap: Bir çarpma, yani travma sonrasında dokuların verdiği belirli bir cevap vardır. Oluşan doku hasarını tamir etmek için saniyeler içerisinde vücut ha-

rekete geçer. Yaralanma olan bölgede, damar genişlemesi, damar duvarlarının geçirgenliğinde artma ve beyaz kan hücrelerinin bu bölgeye akın etmesi gibi değişiklikler olur. Çarpma bölgesinde meydan gelen kanama ve cilt altında biriken kan, morluk olarak kendini gösterir. Hücreler ve dokular arasında biriken vücut sıvıları da şişmeye, yani ödeme yol açar. Bu bölgeye yapılan soğuk uygulama, damarlarda büzülme meydana getirerek ödemi, yani şişliği azaltır.